CZU: 347.962.3:343.162

MECANISMUL DE RĂSPUNDERE DISCIPLINARĂ A JUDECĂTORILOR: EFICIENȚA ȘI LIMITELE COLEGIULUI DISCIPLINAR

Natalia GAVRILENCO[196]

https://orcid.org/0000-0002-2043-3917

https://doi.org/10.59295/csienu2025.30

Informații despre recenzent:

BELEI Elena, doctor în drept, conferențiar universitar, Șefa departamentului Drept Procedural al Facultății de Drept, USM, elenabelei@yahoo.com, 079244557

Rezumat: *Articolul examinează funcționarea Colegiului Disciplinar al judecătorilor din Republica Moldova, evidențiind cadrul legal (Legea 178/2014 și Regulament), metodele procedurale și rezultatele în perioada 2023–2024. Deși mecanismul disciplinar este bine definit, aplicarea sancțiunilor rămâne redusă, iar majoritatea procedurilor se încheie prin încetarea cauzelor. Deficiențele structurale – componență incompletă și dificultăți de cvorum – și proceduralele – formalism excesiv și repartizare subiectivă a dosarelor – afectează eficiența și transparența. În paralel, membrii Colegiului participă constant la workshop-uri și conferințe internaționale, semnalând preocuparea pentru profesionalizare. Implementarea unui software dedicat și integrarea proceselor în platforme digitale existente promite reducerea birocrației și consolidarea încrederii publice în justiție.*

Cuvinte cheie: independență, răspundere disciplinară, colegiul disciplinar, judecător, digitalizare.

THE DISCIPLINARY ACCOUNTABILITY MECHANISM FOR JUDGES: EFFICIENCY AND LIMITS OF THE DISCIPLINARY BOARD

Abstract: *The article examines the functioning of the Disciplinary Board of Judges in the Republic of Moldova, highlighting the legal framework (Law 178/2014 and its Regulation), procedural methods, and outcomes during the 2023–2024 period. Although the disciplinary mechanism is well defined, sanctions are infrequently applied, with most cases ending*

196 doctorandă, asistent universitar Departamentul Drept Procedural, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova, natalita.gavrilenco@gmail.com .

in termination of proceedings. Structural deficiencies—an incomplete composition and quorum challenges—and procedural shortcomings—excessive formalism and subjective case allocation—undermine efficiency and transparency. Meanwhile, Board members regularly attend international workshops and conferences, demonstrating a commitment to professionalization. Implementing dedicated software and integrating processes into existing digital platforms promises to reduce bureaucracy and strengthen public trust in the judiciary.

Keywords: independence, disciplinary accountability, Disciplinary Board, judge, digitalization.

Introducere

Independența și responsabilitatea judecătorilor constituie piloni esențiali ai unui sistem judiciar funcțional, credibil și orientat către consolidarea statului de drept. Răspunderea disciplinară reprezintă un mecanism-cheie prin care se asigură responsabilizarea judecătorilor, fără a periclita independența acestora. În acest sens, statele sunt chemate să elaboreze reglementări care să reflecte un echilibru delicat între două imperative majore: existența unor instrumente eficiente de tragere la răspundere și garantarea autonomiei reale a judecătorilor în exercitarea funcției.

Documentele internaționale relevante în domeniu recomandă statelor să stabilească norme clare privind cazurile în care judecătorii pot fi trași la răspundere disciplinară, evitând sancționarea pentru interpretări juridice sau erori minore. Obiectivul este protejarea independenței judiciare și, totodată, prevenirea comportamentelor care pot afecta încrederea publicului în actul de justiție.

În Republica Moldova, acest rol este atribuit Colegiului Disciplinar – organ specializat, independent, compus din judecători și reprezentanți ai societății civile. Acesta are misiunea de a analiza abaterile disciplinare, de a aplica sancțiuni și de a promova respectarea standardelor etice și profesionale în sistemul judiciar, în baza Legii nr. 178/2014 și a Regulamentului său de activitate.

Un cadru disciplinar eficient nu doar sancționează derapajele, ci contribuie și la consolidarea integrității instituționale și la menținerea încrederii cetățenilor în justiție. În acest context, prezentul articol își propune să analizeze modul de funcționare a Colegiului Disciplinar, să evalueze eficiența acestuia în ultimii ani și să identifice provocările care persistă în activitatea sa.

Metodologia aplicată în această cercetare constă într-o analiză calitati-

vă a cadrului legal, a funcționării instituționale și a practicii disciplinare a Colegiului Disciplinar al judecătorilor din Republica Moldova. Autorii au examinat prevederile legale relevante (Legea nr. 178/2014, Regulamentul de activitate al Colegiului), au analizat structura și activitatea instituțională, precum și datele statistice disponibile pentru anii 2023–2024 privind volumul cauzelor, tipologia abaterilor și rezultatele ședințelor.

Totodată, cercetarea a inclus o comparație cu bune practici internaționale (ex: sistemul din statul Indiana, SUA) și a propus recomandări pentru îmbunătățirea eficienței și transparenței procesului disciplinar, cum ar fi utilizarea unui software specializat pentru repartizarea aleatorie a cauzelor. Informațiile au fost completate cu observații privind participarea membrilor la instruiri de specialitate și implicațiile subdimensionării Colegiului asupra cvorumului și desfășurării activității.

Rezultatele investigației

Analiza legislației și practicilor interne din Moldova, precum și rapoartele recente ale CSM, indică faptul că, deși cadrul legal (Legea nr. 144/2020) oferă un mecanism clar pentru tragerea la răspundere a judecătorilor, există încă limite în aplicarea efectivă a sancțiunilor.

Rezultatele cercetării evidențiază faptul că, în ciuda consolidării rolului Colegiului Disciplinar ca mecanism de responsabilizare a judecătorilor, activitatea acestuia este afectată de deficiențe structurale și procedurale. Lipsa unei componențe complete a Colegiului, dificultățile în asigurarea cvorumului și repartizarea sesizărilor pe baza unor criterii ce permit influență umană compromit eficiența și transparența procesului disciplinar. Deși în ultimii doi ani au fost înregistrate și examinate un număr semnificativ de cauze disciplinare, rezultatul acestora a fost în majoritate încetarea procedurilor, fără aplicarea de sancțiuni, ceea ce ridică semne de întrebare privind fermitatea abordării în cazurile de abateri grave.

Pe de altă parte, raportul relevă o deschidere spre îmbunătățirea sistemului prin digitalizare și aliniere la bunele practici internaționale. Se recomandă introducerea unui software specializat pentru repartizarea automată a sesizărilor și monitorizarea electronică a activității disciplinare, în vederea reducerii subiectivității și creșterii transparenței. Totodată, participarea activă a membrilor Colegiului la formări internaționale denotă interesul pentru profesionalizare, însă persistă nevoia de reforme concrete pentru ca instituția să-și poată îndeplini pe deplin rolul de garant al integrității în sistemul judiciar.

Cadrul legal și organizatoric

Legea nr. 178/2014 stabilește cadrul pentru răspunderea disciplinară a judecătorilor, definind abaterile disciplinare, competențele și sancțiunile aplicabile. Conform acesteia, Colegiul Disciplinar, examinează cauzele disciplinare în privinţa judecătorilor în funcţie şi judecătorilor demisionați, pentru faptele comise în timpul exercitării funcției de judecător, şi aplică sancţiuni disciplinare.

Actuala componență a Colegiului Disciplinar este incompletă, fiind formată din cinci membri: patru judecători și doar o persoană din societatea civilă [1], deși legea prevede șapte membri în total (patru judecători și trei reprezentanți ai societății civile). Crearea completului este îngreunată de procedura riguroasă de selecție, candidații fiind supuși unei evaluări stricte a integrității de către Comisia independentă instituită prin lege.

Cei care nu promovează această evaluare nu pot fi numiți membri sau membri supleanți în colegiu. Această situație afectează direct buna funcționare a instituției, întrucât ședințele pot avea loc doar dacă sunt prezenți cel puțin două treimi dintre membrii aflați în exercițiul funcției, ceea ce, în contextul actualei subdimensionări, creează dificultăți în asigurarea cvorumului și a continuității activității disciplinare.

În conformitate cu noul Regulament de activitate [2], Colegiul Disciplinar își desfășoară activitatea în cadrul ședințelor plenare (plenul Colegiului) și în cadrul ședințelor completelor de examinare a contestațiilor, şedinţe administrative cu privire la organizarea activităţii curente.

Astfel, Colegiului disciplinar îi revine:

- examinarea contestațiilor împotriva deciziilor inspecţiei judiciare;
- examinarea cauzelor disciplinare;
- aplicarea sancțiunilor.

De aici deducem că, procedura disciplinară include 2 etape: etapa de examinare a cauzelor disciplinare de Colegiul disciplinar și etapa de adoptare a hotărârilor pe cauzele disciplinare. Cauza disciplinară se examinează de Colegiul disciplinar în termen de 60 de zile de la data transmiterii de către Inspecţia judiciară a raportului şi a dosarului cauzei disciplinare [3].

Fiind un regulament nou [2], vom analiza și modul de repartizare aleatorie a sesizărilor sau cauzelor disciplinare între membrii Colegiului/completelor de contestaţie, care are lor prin rotație, reieșind din următoarele două criterii:

- ordinea cronologică a parvenirii sesizării sau cauzei,
- ordinea alfabetică a numelui membrilor Colegiului.

Iar în cazul incompatibilității membrului-raportor sau imposibilității participării acestuia din alte motive întemeiate, se numește următorul membru din listă.

Repartizarea aleatorie a sesizărilor sau cauzelor disciplinare, așa cum este descrisă, poate fi considerată subiectivă din cauza influenței factorului uman în procesul de selecție. În multe jurisdicții, pentru a evita orice percepție de subiectivitate sau erori, se utilizează software specializat care asigură o repartizare complet aleatorie și transparentă, eliminând astfel posibilitatea de intervenție umană.

În ceea ce privește evidența, multe instituții păstrează un registru electronic care monitorizează fiecare repartizare, inclusiv datele despre sesizări și membrii colegiilor. Acest sistem îi ajută să mențină transparența și responsabilitatea. În Moldova, există deja infrastructură digitală judiciară: programul integrat de gestionare a dosarelor (PIGD), soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ), portalul național al instanțelor de judecată (PNIJ), soluția informatică de înregistrare audio a ședințelor de judecată (SIAS), care ar putea fi extinsă și către procesele disciplinare. Ba mai mult, un exemplu de transparență este activitatea *Comisiei pentru Calificativele Judiciare a statului Indiana* [4], care oferă detalii despre procedura de răspundere disciplinară detaliată pe site-ul său oficial și oferă un model de formular de plângere împotriva unui judecător.

Acest regulament al Colegiului Disciplinar este un rezultat al implicării Consiliului Europei. Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor, cu asistență de la experții Consiliului Europei, au dezvoltat și adoptat reglementări importante privind numirea, evaluarea și procedurile disciplinare pentru judecători și procurori [5]. Deși raportul nu prevede expres dimensiunea răspunderii disciplinare a judecătorilor, menționează doar, la nivel general, necesitatea consolidării independenței și responsabilității sistemului judiciar („enhance the independence and accountability of the judicial system") și dedică o secțiune eficienței și independenței justiției, fără detalii despre mecanisme disciplinare interne.

În acest raport se evidențiază creșterea transparenței în sistemul judiciar și îmbunătățirea încrederii publice, cu prioritate pe **digitalizare**, instrumente CEPEJ și gestionarea bazată pe date. Iar unul din rezultate **așteptate** până în 2028 este de a consolida competențele Consiliului Superior al Magistraturii și al Procurorilor pentru selecție, promovare și **sancționare, în mod obiectiv și transparent**. Analizând contextul raportului, conside-

răm oportun ca, Colegiul Disciplinar să implementeze un software specializat pentru a îmbunătăți funcționalitatea sa. Acest instrument ar putea facilita distribuirea aleatorie a sesizărilor, gestionarea eficientă a evidenței documentelor și elaborarea hotărârilor. Utilizarea unui astfel de software ar contribui la creșterea transparenței și eficienței proceselor disciplinare, sprijinind astfel obiectivele de consolidare a încrederii publice și de asigurare a unui sistem judiciar independent și responsabil.

Activitatea Colegiului Disciplinar în ultimii doi ani

Colegiul Disciplinar și-a consolidat în perioada analizată rolul de garant al responsabilității magistraților, gestionând un volum substanțial de cauze disciplinare, dar confruntându-se și cu provocări organizatorice și procedurale. În 2024 au fost înregistrate 28 de cauze noi și preluate 7 restanțe din 2023, pentru un total de **35 de proceduri**, dintre care 21 au fost examinate în cursul anului și 14 au rămas restante pentru 2025 [3]. Din raportul pe 2023 nu reiese un număr exact al cauzelor noi, însă tabelul de restanțe preluate în 2024 numără 28 de proceduri care fuseseră încă nesoluționate la finele lui 2023. [9]

Din punct de vedere material, majoritatea procedurilor au vizat abateri grave, printre care s-au regăsit frecvent:

- emiterea unui act judecătoresc de dispoziție prin care, intenţionat sau din neglijenţă gravă, au fost încălcate drepturile şi libertăţile fundamentale ale persoanelor fizice sau juridice, garantate de Constituţia Republicii Moldova şi de tratatele internaţionale privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte;
- încălcarea normelor imperative ale legislaţiei în procesul de înfăptuire a justiţiei;
- încălcarea, din motive imputabile judecătorului și fără să existe o justificare rezonabilă, a unei obligații de serviciu, inclusiv a termenelor de îndeplinire a acțiunilor de procedură, dacă aceasta a afectat în mod direct drepturile, libertățile și interesele legitime ale participanților la proces sau ale altor persoane.

Constatările arată conexarea cauzelor atunci când mai multe sesizări priveau aceeași faptă și același magistrat, ceea ce demonstrează adaptarea la complexitatea cazurilor și respectarea principiului eficienței în procedură.

În ciuda volumului ridicat de cauze examinate, **Colegiul Disciplinar nu a aplicat direct nicio sancțiune disciplinară în ședințele sale din 2024** [3, p.14] . Deciziile au fost, în marea lor majoritate, încetări de pro-

cedură, fără avertismente scrise, mustrări ori propuneri de eliberare din funcție, fapt care poate fi interpretat fie ca o abordare prudentă în protejarea independenței judecătorilor, fie ca o modalitate de prelungire a etapelor de analiză. O singură excepție s-a consemnat în urma unei contestații la CSM, în cazul judecătorului Igor Pulbere, când Plenul CSM a dispus aplicarea sancțiunii de avertisment, după anularea deciziei inițiale de încetare a procedurii.

Organizarea ședințelor a reprezentat o provocare semnificativă: din cele 9 ședințe programate în 2024, două au fost contramandate, ceea ce a afectat în mod direct cvorumul necesar deliberării și a generat întârzieri în soluționarea disciplinelor . În paralel, completurile de examinare a contestațiilor au gestionat un număr considerabil de dosare – peste 200 – însă doar două contestații au fost admise, iar restul au fost respinse, semnalând fie calitatea argumentelor depuse, fie o interpretare strictă a prevederilor legale.

Pe plan procedural și de formare, membri ai Colegiului au participat la multiple workshop-uri și conferințe, în colaborare cu organizații precum ABA ROLI și Institutul Național al Magistraturii, pentru alinierea practicilor interne la standardele europene privind sancționarea disciplinară a magistraților . Această componentă de instruire continuă subliniază preocuparea pentru echilibrul între garantarea responsabilității și protejarea independenței judiciare.

În ansamblu, activitatea Colegiului Disciplinar a fost una susținută, marcând un număr record de cauze înregistrate. Totuși, „lucrativitatea" sa – în sensul eficienței procedurale și al aplicării efective a sancțiunilor – a rămas sub potențial. Pentru creșterea impactului viitor, este esențială asigurarea unui secretariat robust, a unui cvorum constant în ședințe și o abordare echilibrată, care să permită aplicarea sancțiunilor acolo unde abaterea disciplinară este dovedită fără echivoc.

Limitele Colegiului Disciplinar

Deși Colegiul Disciplinar joacă un rol crucial în menținerea integrității sistemului judiciar, eficiența sa este adesea limitată de factori structurali și funcționali. Printre cele mai notabile dificultăți se numără procedurile birocratice și durata îndelungată a proceselor disciplinare, care nu doar întârzie aplicarea sancțiunilor, ci și reduc impactul acestora. În multe cazuri, formalismul excesiv determină prelungirea investigațiilor, ceea ce poate descuraja formularea sesizărilor.

Resursele insuficiente reprezintă o altă provocare majoră. Personalul limitat și infrastructura inadecvată afectează capacitatea instituțională de a examina în mod eficient și temeinic volumul tot mai mare de cazuri. Acest deficit de resurse riscă să compromită calitatea actului de justiție disciplinară și să genereze inechități sau întârzieri semnificative [7]. De asemenea, influențele externe, inclusiv presiunile politice și mediatice, pot afecta imparțialitatea deciziilor luate de Colegiu. Chiar dacă sistemul este formal autonom, percepțiile privind ingerințele din afara sferei judiciare afectează încrederea publicului în corectitudinea și independența mecanismului de răspundere disciplinară.

Un aspect esențial care necesită îmbunătățiri îl constituie lipsa unor mecanisme clare de **prevenire a abaterilor**. Sistemul se concentrează predominant pe sancționare, neglijând componenta de prevenție și educație profesională continuă.

Concluzii

Legea nr. 178/2014 și Regulamentul de activitate al Colegiului Disciplinar definesc în mod coerent competențele, abaterile disciplinare și sancțiunile posibile. Totuși, în pofida existenței unui mecanism legal bine conturat, aplicarea efectivă a sancțiunilor rămâne redusă, majoritatea cauzelor fiind soluționate prin încetarea procedurii, fără avertismente sau mustrări. Aceasta semnalează o discrepanță între prevederile normative și practica curentă, care poate submina percepția publică asupra fermității răspunderii disciplinare.

Componența incompletă a Colegiului – patru judecători și un singur reprezentant al societății civile, în loc de șapte membri – afectează direct funcționarea instituției. Subdimensionarea persistă din cauza procedurii riguroase de selecție și evaluare a integrității candidaților, ceea ce duce frecvent la imposibilitatea constituirii cvorumului de 2/3 necesar ședințelor deliberative. Acest blocaj procedural întârzie soluționarea cauzelor și subminează stabilitatea activității disciplinare.

Formalismul excesiv și ritmul lent al procedurilor disciplinare (termenul de 60 de zile pentru examinare, criteriile de repartizare rotativă, cu influență umană) generează întârzieri și pot descuraja sesizările. În absența unui mecanism complet automatizat, repartizarea aleatorie a sesizărilor rămâne vulnerabilă la percepții de subiectivitate, ceea ce poate afecta încrederea părților în corectitudinea procesului.

Participarea membrilor Colegiului la workshop-uri internaționale arată o preocupare reală pentru alinierea la standarde europene și pentru profesionalizare continuă.

În lumina celor expuse, urmează ca reformele propuse – de la completarea echilibrată a componenţei şi până la introducerea unor soluţii digitale transparente – să fie privite nu ca simple excese birocratice, ci ca paşi indispensabili spre un judecător curajos şi responsabil. Doar astfel Colegiul Disciplinar va deveni cu adevărat un reper de integritate.

Referințe bibliografice:

1. Componența actuală a Colegiului Disciplinar. Disponibil la adresa: https://www.csm.md/ro/organe-subordonate/colegiul-disciplinar/colegiul-disciplinar/membrii-cd.html
2. Regulamentul cu privire la activitatea Colegiului disciplinar, Aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 87/8 din 27 februarie 2024. Disponibil la adresa: https://www.csm.md/files/Hotaririle/2024/08/87-8.pdf
3. Raport de activitate a Colegiului Disciplinar pentru anul 2024, Chișinău 2025. Disponibil la: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2024/RaportAnualCD2024.pdf
4. Ramura judiciară din Indiana. Disponibil la: https://www.in.gov/courts/ojar/jd-process/jqc-complaint/
5. Planul de acțiune a Consiliului Europei pentru Republica Moldova 2025-2028. Disponibil la adresa: https://rm.coe.int/prems-010325-gbr-1501-action-plan-moldova-2025-2028-web-a4/1680b3f711
6. Raport de activitate al Colegiului Disciplinar pentru anul 2023. Disponibil la adresa: https://www.csm.md/files/RAPOARTE/2023/RaportCD2023.pdf
7. Raport „Răspunderea disciplinară a judecătorilor în Republica Moldova", 2021. Disponibil la adresa: https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/07/Raspunderea-disciplinara-a-judecatorilor-in-Republica-Moldova-interactiv.pdf

Date despre autor:

GAVRILENCO Natalia este asistent universitar la Departamentul drept procedural, Facultatea de Drept a USM. Tema de cercetare este răspunderea disciplinară a judecătorilor, explorând mecanismele de evaluare și sancționare în sistemul judiciar. Cu o pasiune pentru reformarea justiției și promovarea transparenței, Natalia analizează impactul procedurilor disciplinare asupra independenței magistraților. Este profund interesată de digitalizarea sistemului judiciar, considerând tehnologia un instrument esențial în eficientizarea actului de justiție. Activitatea sa academică reflectă un angajament constant pentru calitate, integritate și inovație în domeniul dreptului.